

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Karakter for arbejdsindsats

Indsatsbeskrivelse

Karakter for arbejdsindsats

Indsatsbeskrivelse

Februar 2023

ISBN nr. [xxx xxx xxx] (web udgave)

Design: Center for Kommunikation og Presse

Denne publikation kan ikke bestilles.

Der henvises til webudgaven.

Publikationen kan hentes på:

www.uvm.dk

Børne- og Undervisningsministeriet

Departementet

Frederiksholms Kanal 21

1220 København K

Indhold

1	Indledning.....	4
1.1	Læsevejledning	4
1.2	Baggrund.....	4
2	Kort om indsatsens vidensgrundlag.....	6
2.1	Centrale pointer fra kortlægningen af viden og forskning	6
2.2	Centrale pointer fra kortlægningen af praksis	7
3	Indsatsbeskrivelse: Afprøvning af karaktergivning for arbejdsindsats	9
3.1	Formål med forsøg med karakterer for arbejdsindsats.....	9
3.2	Indsatsens målgruppe.....	9
3.3	Retsvirkning.....	9
3.4	Definition af begrebet 'arbejdsindsats'	10
3.5	Implementeringsforudsætninger.....	12
3.6	Kerneelementer i indsatsen	13
3.6.1	Kerneelement: Afgivelse af karakter og opfølgning.....	14
3.6.2	Kerneelement: Skoleledelsen sætter rammer for forsøget.....	15
3.6.3	Kerneelement: Lærerne drøfter karaktergivningen	16
3.6.4	Kerneelement: De deltagende elever inddrages	17
3.6.5	Kerneelement: Forældre til deltagende elever orienteres	17
3.6.6	Kerneelement: Skolebestyrelse og elevråd drøfter forsøget	18

1 Indledning

Forsøget med karakter for arbejdsindsats er en del af et forsøgsprogram om forskellige karakter- og bedømmelsessystemer. Forsøget er blevet iværksat for at undersøge, om en ændret karakter- og bedømmelsespraksis kan bidrage positivt til elevernes trivsel og motivation. Forsøget udspringer af en politisk aftale fra oktober 2021 og er efterfølgende blevet udviklet med inddragelse af eksperter, Sammen om Skolen og otte folkeskoler i skoleåret 2022/23.

Som skole deltager I i forsøget ved at give elever i de deltagende klasser karakterer for arbejdsindsats.

Forsøget afprøves i folkeskolens 8.-10. klasse i skoleårene 2023/2024 og 2024/2025. Evalueringen af forsøget forventes offentliggjort i slutningen af 2025.

Tak til alle, som har deltaget i udviklingen af forsøget, og på forhånd tak til alle forsøgets deltagere.

1.1 Læsevejledning

Indsatsbeskrivelsen forklarer, hvad forsøget indebærer, og hvordan det skal afprøves. Den er opbygget på følgende måde:

Kapitel 1 beskriver det samlede forsøgsprogram med forskellige karakter- og bedømmelsesformer, som dette forsøg er en del af.

Kapitel 2 opsummerer kort den viden, forsøget bygger på.

Kapitel 3 er selve indsatsbeskrivelsen, der beskriver, hvad forsøget går ud på, og hvad den enkelte skole skal gøre. Her skitseres forsøgets rammer, definitionen af begrebet "arbejdsindsats" samt forsøgets implementeringsforudsætninger og kernelementer. Implementeringsforudsætningerne skal ses som bagvedliggende forhold, der fremmer implementeringen, mens kernelementerne er de konkrete aktiviteter, der skal finde sted i forsøget. Kapitel 3 kan læses uafhængigt af de øvrige kapitler.

1.2 Baggrund

I forbindelse med den politiske aftale om nyt evaluerings- og bedømmelsessystem er der i oktober 2021 indgået en delaftale om forsøgsprogram med forskellige karakter- og bedømmelsessystemer.

Forsøgsprogrammets formål er at afprøve en ændret karakter- og bedømmelsespraksis. Det skal undersøges, om en ændret karakter- og bedømmelsespraksis bidrager positivt til elevens trivsel og motivation. Derudover skal forsøget undersøge indsatsernes betydning for blandt andet undervisningen, læringsmiljøet og klassens fællesskab.

Der er ambitionen at opnå viden om indsatsernes betydning ved at tilrettelægge afprøvningen som et systematisk forsøg, hvor det er muligt at sammenligne besvarelser i spørgeskemaundersøgelser for indsatsskoler med tilsvarende fra skoler, der ikke har deltaget i forsøget.

Forsøget skal desuden give viden om, hvordan der i praksis arbejdes med alternative karakter- og bedømmelsesformer, og hvordan elever og lærere oplever dem.

Indsatterne evalueres derfor af en ekstern evaluator via en kombination af kvalitative og kvantitative datakilder. Deltagende lærere, elever og skoleleder skal besvare spørgeskemaer et antal gange i løbet af afprøvningen. Udvalgte skoler vil desuden modtage besøg af evaluatoren, der vil foretage interviews med elever, lærere og skoleledelsen.

Forsøgsprogrammets fire indsatter

Programmets konkrete mål er at udvikle og afprøve fire indsatter:

- Karakterer for arbejdsindsats i 8.-10. klasse
- Karakterer for orden og adfærd i 8.-10. klasse
- Karakterfrihed indtil afgangsprøverne mod, at der i stedet gives skriftlig formativ feedback, herunder eventuelt også i arbejdsindsats.
- Alternativ og mere praktisk orienteret mundtlig prøve i dansk og/eller matematik.

2 Kort om indsatsens vidensgrundlag

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) har i skoleåret 2022/23 gennemført en udviklingsfase, hvor forsøgsprogrammet er blevet diskuteret med lærere og skoledere samt videnspersoner og folkeskolens parter i Sammen om Skolen.¹ STUK har derudover foretaget en mindre forundersøgelse, som omfatter en udforskning af eksisterende praksis og viden om emnet.

Vidensafdækningen bygger på et begrænset antal internationale og danske studier, som blandt andet rummer perspektiver på betydningen af karakterer og på bedømmelse af arbejdsindsats. Mange af disse studier har dog fokus på erfaringer fra lande som blandt andet Australien og USA, som ikke uden videre kan overføres til en dansk kontekst. Der er ikke foretaget en systematisk litteratursøgning.

I forbindelse med undersøgelsen af praksis har STUK været i kontakt med en række skoler, primært frie grundskoler, der på forskellig vis bedømmer elevernes arbejdsindsats. STUK har ikke undersøgt, hvor udbredte disse praksisser er i Danmark, men søgt at få indblik i skolernes overvejelser bag karaktergivning, samt hvilke fordele og udfordringer, de oplever. Undersøgelsen består af telefoninterviews med skoleledere eller lærere og indeholder således ikke perspektiver fra elever eller forældre.

2.1 Centrale pointer fra kortlægningen af viden og forskning

Sociale og personlige kompetencer dækker over en række indstillinger, vaner og typer af adfærd, der er relevante for god arbejdsindsats i skolen, f.eks. selvbevidsthed, selvkontrol, ansvarlighed, vedholdenhed og troen på, at man kan forbedre sig ved egen indsats (mestringsorientering). Noget forskning peger på, at disse kompetencer er vigtige for elevernes senere skole- og uddannelsesliv. Blandt andet ser elevers arbejdsvaner og arbejdsindsats ud til at have en stærk sammenhæng med deres karakterer.²

Der er kun sparsom forskning i karakterer for arbejdsindsats, men et enkelte studier peger på at elever, der bliver anerkendt og belønnet for deres arbejdsindsats, bliver mindre fokuserede på at modtage karakterer for deres faglige præstationer og mere fokuserede på at lære nyt.³

Forskellige studier af læring og undervisning har fokuseret på vigtigheden af tydelige forventninger til eleven.⁴ Bedømmelse af arbejdsindsats kan i den forbindelse fremme en større tydelighed omkring krav og forventninger til elevens arbejdsindsats ved at opstille eksplicite kriterier for dem.

Et australsk studie, der afprøver karaktergivning i arbejdsindsats, konstaterer endvidere, at mens en forbedring af den faglige karakterer ofte kræver store anstrengelser over længere tid, vil forbedring af arbejdsindsatsen kunne afspejles hurtigere i karakteren. Herved erfarer eleverne, at de selv kan påvirke deres karakterer i arbejdsindsats ved at regulere deres handlinger, hvilket motiverer eleverne og styrker deres tro på egne evner.⁵ Karakterer for arbejdsindsats kan potentielt øge motivation og fokus på læring blandt eleverne, fordi man på en systematisk måde anerkender, at arbejdsindsatsen – og ikke blot resultaterne – er værdifuld.⁶

¹ Parterne i Sammen om Skolen er Danmarks Lærerforening, Skolelederforeningen, KL, Danske Skoleelever, Skole og Forældre, BUPL og Børne- og Kulturchefforeningen.

² Anastasiya A. Lipnevich, Carolyn MacCann, and Richard D. Roberts. 2013- Assessing Non-Cognitive Constructs in Education: A Review of Traditional and Innovative Approaches ; Brookhart et al. 2016. A Century of Grading Research: Meaning and Value in the Most Common Educational Measure https://uknowledge.uky.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=edp_facpub; Thomas Nordahl, Anne-Karin Sunnevåg, Ann Margreth Aasen, Anne Kostøl. Uligheder og variationer Danske elevers motivation, skolefaglig læringsudbytte og sociale kompetencer. 2010. <https://www.ucn.dk/Files/Billeder/ucn/Kurser-og-videreuddannelser/LP-model-len/LP-Rapport-Uligheder-og-variationer.pdf>; OECD 2015: OECD Skills Studies. Skills for Social Progress: The Power of Social and Emotional Skills <http://www.oecd.org/education/skills-for-social-progress-9789264226159-en.htm>

³ Kyla Haimovitz and Carol S. Dweck . 2017. The Origins of Children's Growth and Fixed Mindsets: New Research and a New Proposal [The Origins of Children's Growth and Fixed Mindsets: New Research and a New Proposal - Haimovitz - 2017 - Child Development - Wiley Online Library](#); Robin Nagy 2016. Tracking and Visualising Student Effort: Evolution of a Practical Analytics Tool for Staff and Student Engagement [EJ1126806.pdf \(ed.gov\)](#).

⁴ Bernstein, B. (2001): "Pædagogik, diskurs og magt." København: Akademisk Forlag; John Hattie. Visible Learning for Teachers. 2012. Oxon: Routledge.

⁵ Nagy 2016. Tracking and Visualising Student Effort: Evolution of a Practical Analytics Tool for Staff and Student Engagement [EJ1126806.pdf \(ed.gov\)](#)

⁶ Kyla Haimovitz and Carol S. Dweck . 2017. The Origins of Children's Growth and Fixed Mindsets: New Research and a New Proposal

Flere studier viser, at mange lærere er tilbøjelige til at tage hensyn til arbejdsindsats i deres karaktergivning.⁷ En dansk undersøgelse om karaktergivning fra 2019 viser f.eks., at elevens deltagelse og opførelse indgår som et element hos nogle bedømmere, selvom standpunkts- og årskarakterer udelukkende skal udtrykke elevens faglige standpunkt på et givent tidspunkt. Således angiver 59 pct. af bedømmerne, at en vurdering af elevens deltagelse i meget høj grad eller i høj grad indgår i den faglige bedømmelse.⁸ Dette kan skabe usikkerhed blandt eleverne om, hvad en karakter helt præcist afspejler. En karakterpraksis, hvor der gives karakterer for arbejdsindsats og faglige præstationer separat, kan potentielt skabe større ensartethed i måden karakterer bliver tildelt på og tydeliggøre over for eleverne, hvad deres karakterer afspejler.

At give karakterer for arbejdsindsats er forbundet med en række opmærksomhedspunkter. Tilføjelsen af nye karakterer kan i nogle tilfælde muligvis øge det oplevede karakterpres blandt elever og dermed påvirke elevernes trivsel negativt. Nogle studier peger den forbindelse på, at elever oplever karakterer forskelligt. Nogle elever oplever karakterer som vigtige tilbagemeldinger i forhold til faglig udvikling, og som en positiv motivationsfaktor. Dette gælder særligt elever, der klarer sig godt og har tiltro til egne evner. Elever med svagere fagligt udgangspunkt oplever derimod ofte lavere motivation, når de modtager karakterer.⁹ For denne gruppe kan karakterer føre til defensive strategier, hvor energien fokuseres på at undgå at blive afsløret i ikke at kunne nok. Det kan f.eks. betyde, at de ikke deltager aktivt i undervisningen, ikke stiller spørgsmål og ikke beder om hjælp.¹⁰

2.2 Centrale pointer fra kortlægningen af praksis

STUK har været i kontakt med en række skoler, der bedømmer elevernes arbejdsindsats eller andre sociale og personlige kompetencer. Bedømmelserne har forskellige formater, fra karakterer på 7-trinsskalaen til egne skalaer med færre trin bestående af tal, bogstaver eller korte udsagn.

Flere skoler giver udtryk for, at deres arbejde med bedømmelse af arbejdsindsats er begrundet i et ønske om at motivere eleverne, herunder særligt de elever, der ikke nødvendigvis får de højeste faglige karakterer, men som yder en god arbejdsindsats. Derudover pointerer flere skoler, at en god arbejdsindsats også er en forudsætning for god trivsel. Skolerne beretter i den forbindelse, at når eleverne gør sig umage, møder forberedt op, løser deres opgaver osv. bidrager det til et bedre klasseværelsesmiljø og øget trivsel. Bedømmelsen er således med til at sætte fokus på vigtigheden af de bedømte forhold, og det bliver tydeligt for både elever og forældre, hvordan elevens arbejdsindsats udvikler sig, hvilket styrker grundlaget for opfølgende dialog. Derudover udtrykker en skole også, at det er vigtigt at give eleverne ansvar og gøre dem bevidste om betydningen af deres egen indsats.

Flere skoler beretter, at karaktergivningen bærer præg af pædagogiske hensyn. Skolerne er enige om, at bedømmelsen skal virke motiverende og anerkendende, men der er forskellige opfattelser af, hvordan det bedst gøres. Nogle skoler mener, at det bør være forholdsvist nemt at få en god bedømmelse, men der er også et eksempel på, at bedømmelsen læner sig mere op ad den øvrige karaktergivning, hvor hele karakterskalaen er i spil. Endvidere lægger nogle skoler vægt på, at hver elev skal vurderes ud fra den enkelte elevs egne forudsætninger, mens der også er eksempler på karaktergivning, der i højere grad vægter sammenlignelighed. En skole beretter, at de laver en sontring, således at de elever, der

⁷ Resh, Nura. 2009. Justice in grades allocation: teachers' perspective. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11218-008-9073-z>; Prøitz Tine S. (2013) Variations in grading practice – subjects matter <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.3402/edui.v4i3.22629>

⁸ Eva. Evalueringen af 7-trins-skalaen Samlet rapport. https://www.eva.dk/sites/eva/files/2019-01/Samlet%20evalueringsrapport_Evaluering%20af%207-trins-skalaen.pdf

⁹ Lundahl, Christian, Magnus Hultén, Alli Klapp, Larissa Mickwitz. 2015. BETYGENS GEOGRAFI. https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25a3a/1555422955412/Betygens-geografi_VR_2015.pdf; Alison C. Koenka, Lisa Linnenbrink-Garcia, Hannah MoshontzKayla M. Atkinson, Carmen E. Sanchez, and Harris Coope. 2019. A meta-analysis on the impact of grades and comments on academic motivation and achievement: a case for written feedback. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01443410.2019.1659939?journalCode=cedp20>

¹⁰ Notat 7: Notat om karakterer, læring og motivation. Ekspertgruppe for ændring af karakterskalaen. <https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/aktuelt/pdf20/okt/201001-7--notat-om-karakterer--laering-og-motivation.pdf?la=da>; Alison C. Koenka, Lisa Linnenbrink-Garcia, Hannah MoshontzKayla M. Atkinson, Carmen E. Sanchez, and Harris Coope. 2019. A meta-analysis on the impact of grades and comments on academic motivation and achievement: a case for written feedback.

har særlige behov vurderes ud fra deres egne forudsætninger, mens der for de øvrige elever i udgangspunktet er sammenlignelighed i bedømmelserne.

Der er ligeledes forskel på, hvor meget vægt skolerne ligger på eksplicite bedømmelseskriterier. Nogle skoler har erfaret, at der er en intuitiv forståelse hos alle parter af, hvad bedømmelsen går ud på, og de oplever således ikke et behov for at udspecificere kriterierne bag. En skole finder modsat, at tydelighed om bedømmelseskriterier er vigtig af tre grunde. For det første giver det anledning til en drøftelse og forventningsafstemning i lærergruppen om, hvilken adfærd der er ønskelig og acceptabel. For det andet kan læreren i den daglige undervisning referere til kriterierne og herved bruge dem som redskab til at opretholde et godt undervisningsmiljøet i klassen. Endeligt har det givet elever og forældre et klare fælles billede af, hvad der forventes af eleven samt et fælles sprog til at italesætte disse forventninger.

3 Indsatsbeskrivelse: Afprøvning af karakter for arbejdsindsats

Dette afsnit indeholder indsatsbeskrivelsen for forsøg med karakterer for arbejdsindsats. Skolerne vil foruden indsatsbeskrivelsen også få supplerende materiale, der understøtter forsøget.

3.1 Formål med forsøg med karakterer for arbejdsindsats

Formålet med karakterer for arbejdsindsats er at afprøve en ændret karakter- og bedømmelsespraksis. Det skal undersøges, om sådan en karakter kan bidrage positivt til elevens trivsel og motivation. Derudover skal karakterens betydning for blandt andet undervisningen, læringsmiljøet og klassens fællesskab undersøges.

Følgende rammer gælder for forsøget

- Karakter for arbejdsindsats gives på samme skala og mindst samme antal gange årligt som standpunktskarakterer.
- Karakter for arbejdsindsats gives i hvert af de fag, der på skolen er omfattet af forsøget, idet en elevs arbejdsindsats forventes at kunne variere mellem fag.
- Karaktererne for arbejdsindsats er ikke standpunktskarakterer og vil derfor ikke fremgå af elevens bevis for folkeskolens afgangseksamen.
- Forventninger til arbejdsindsats skal være tydelige for eleverne.

3.2 Indsatsens målgruppe

Elever i folkeskolens 8., 9. og 10. klasse er målgruppen for forsøget. Da afprøvningen sker over to skoleår, vil de elever, der starter i 8. klasse i skoleåret 2023/24, deltage begge skoleår¹¹, mens de øvrige år- gange, som i forsøgsperioden falder inden for målgruppen, vil kunne deltage i ét skoleår.

Skolen kan beslutte at undtage enkelte elever fra forsøget. Skoler kan deltage med et eller flere fag.

3.3 Retsvirkning

Forsøget gennemføres inden for rammerne af folkeskoleloven.

Karakterer i arbejdsindsats indgår ikke i uddannelsesparathedsvurderingen. Deltagelse i forsøget vil ikke have betydning for elevernes retstilling i forhold til overgang til ungdomsuddannelse.

Karakteren for arbejdsindsats vil ikke fremgå af elevens bevis for folkeskolens afgangseksamen og har således ingen formel eller retslig status.

¹¹ Tilsvarende gælder også de elever, der starter i 9. klasse i skoleåret 2023/24 og herefter fortsætter i 10. klasse på samme skole.

3.4 Definition af begrebet 'arbejdsindsats'

Karakteren for arbejdsindsats omhandler elevens indsats i det enkelte fag, og gives derfor som en separat karakter i hver af de fag, der på skolen er omfattet af forsøget. Begrebet 'arbejdsindsats' er i dette forsøg defineret ved at indeholde følgende elementer:

- Elevens deltagelse i undervisningsaktiviteter
- Elevens initiativ og engagement
- Elevens vedholdenhed og fordybelse

Definitionen ovenfor gælder alle deltagende skoler. Nedenfor ses eksempler på, hvad karaktergivningen kan bero på. Disse eksempler er ikke obligatoriske at anvende, men kan danne udgangspunkt for at udvælge konkrete kriterier, der gør det tydeligt for elever og lærere, hvilket grundlag eleverne vil blive bedømt på.

Dimension	Uddybende spørgsmål
Elevens deltagelse i undervisningsaktiviteter	<ul style="list-style-type: none">• Deltager eleven opmærksomt i den fælles klasseundervisning (svarer på og stiller spørgsmål, følger med osv.).• Deltager eleven i gruppearbejde ved på forskellig vis at bidrage til samarbejdet?• Giver elevens hjemmearbejde indtryk af, at eleven har arbejdet seriøst med opgaverne -uanset resultatet?• Arbejder eleven seriøst med individuelle øvelser og opgaver i undervisningen?• Er eleven på sin plads og klar til at deltage i undervisningen, når timen starter?
Elevens initiativ og engagement	<ul style="list-style-type: none">• Udviser eleven initiativ og gå-på-mod i opgaveløsningen?• Er eleven engageret i faget?• Opsøger eleven den hjælp, der er behov for?• Arbejder eleven konstruktivt med kritik og feedback?
Elevens vedholdenhed og fordybelse	<ul style="list-style-type: none">• Er eleven omhyggelig i opgaveløsningen?• Arbejder eleven vedholdende med de stillede opgaver, også når det er svært?• Fordyber eleven sig i sit arbejde med faget?• Arbejder eleven med lærte strategier for at fastholde fokus?

Kriterier for bedømmelse skal være observerbare tegn på god arbejdsindsats, som passer til den lokale kontekst. Skolen bør i den forbindelse være opmærksom på, at de konkrete kriterier skal afspejle en adfærd, som eleven kan tilegne sig i skolen, frem for medfødte, socialt betingede eller personlige træk. Det er desuden vigtigt, at kriterierne samlet set skaber klarhed og tydelighed om, hvad der ligger til grund for karakteren. Skolen vil få udleveret understøttende materiale, der giver eksempler på sådanne kriterier og inspiration til den lokale tilpasning. Det skal være muligt at opnå en høj karakter for arbejdsindsats uanset niveauet i de faglige karakterer.

Arbejdsindsats er ikke det samme som orden og adfærd

Forsøgsprogrammet undersøger både karakterer for hhv. 'arbejdsindsats' og 'orden og adfærd'. Der er tale om beslægtede begreber med et vist overlap. For at adskille begreberne afgrænses 'arbejdsindsats' til elevens indsats i det enkelte fag i en faglig kontekst, mens karakteren for orden og adfærd dækker bredere over elevens generelle opførsel. Der gives derfor en separat karakter for arbejdsindsats i hvert enkelt fag, hvorimod orden og adfærd bedømmes med én enkelt karakter på tværs af fag. Skolen skal således være opmærksom på, at, at følgende ikke bør indgå i karakteren for arbejdsindsats:

- Om eleven overholder skolens ordensregler
- Om eleven opfører sig venligt og respektfuldt over andre uden for undervisningen
- Om eleven udviser en god orden og adfærd i øvrigt.

3.5 Implementeringsforudsætninger

Nedenfor fremhæves en række forhold, der forventes at fremme implementering af forsøget. Det vedrører først og fremmest forhold, der vil gøre sig gældende i større eller mindre grad på den enkelte skole forud for forsøget, men de er samtidigt relevante at være opmærksomme på undervejs for at imødekomme potentielle udfordringer.

Opbakning fra skolebestyrelse

Skolens ledelse bør træffe beslutningen om at tilmelde sig forsøget i samarbejde med skolebestyrelsen for at sikre deres opbakning til forsøget og for at inddrage forældreperspektivet.

Prioritering af ressourcer

Det kan være ressourcekrævende at indføre en ny praksis som dette forsøg kræver, både når det kommer til at tilpasse kriterier for arbejdsindsats og til at foretage selve karaktergivning. Ledelsen bør derfor sikre, at der er de nødvendige ressourcer tilstede, så organiseringen på skolen understøtter den fælles udvikling, tilpasning og refleksion i afprøvningsfasen.

Opbakning fra de deltagende lærere

Det er vigtigt at de deltagende lærere i udskolingen bakker op om forsøget, fordi lærerne foruden at afgive selve karaktererne også står for understøtte god arbejdsindsats og skaber refleksion i klassen om, hvad god arbejdsindsats er. Den enkelte lærer forventes derfor at have stor betydning for, hvordan eleven opfatter og reagerer på karaktergivningen.

Praksis på skolerne: Løbende arbejde med arbejdsindsats og feedback i undervisningen

Alle skoler beskæftiger sig med elevers arbejdsindsats i undervisningen, eksempelvis når eleverne for feedback på, hvordan de skal arbejde for at forbedre sig, og hvad de allerede gør godt. Fokus på arbejdsindsats kan dog være mere eller mindre fremherskende på den enkelte skole. Det bliver lettere at koble karaktergivningen til indholdet i den daglige undervisning, hvis skolen allerede arbejder bevidst med at udvikle adfærd hos elever, der understøtter en god arbejdsindsats, f.eks. ved at adressere og stilladsere hensigtsmæssige arbejdsmetoder. Tilsvarende vil skoler, der har etableret en god praksis for løbende feedback, formentlig have lettere ved at følge op på karaktergivningen og understøtte eleverne i at forbedre deres arbejdsindsats.

Praksis på skolerne: Rammer, som understøtter god arbejdsindsats

Da karakteren for arbejdsindsats er individuel, bliver den enkelte elev ved karaktergivning holdt ansvarlig for sin egen arbejdsindsats. Elevernes arbejdsindsats afhænger imidlertid også af undervisningskonteksten. En retfærdig bedømmelse forudsætter derfor, at rammerne for at eleven kan levere en god arbejdsindsats er til stede. Undervisningen og klasse miljøet bør derfor aktivt 'spejle' de forventninger til eleven, bedømmelsen bygger på. Hvis et kriterium for arbejdsindsats eksempelvis omhandler fordybelse, bør der være tilstrækkelig ro og tid i klassen til at fordybe sig ligesom det kræver, at fokus er på konkrete metoder, der understøtter eleverne i at fordybe sig. Det forventes også at være afgørende, at eleven oplever bedømmelsen af arbejdsindsats som retfærdig og at eleven synes, at kriterierne for god arbejdsindsats er rimelige, forståelige og mulige at leve op til. Karaktergivningen skal give mening for eleverne, da dette er en forudsætning for, at de bakker op om forsøget.

3.6 Kerneelementer i indsatsen

Kerneelementer er de aktiviteter, der tilsammen udgør indsatsen. Elementerne er hver især af afgørende betydning og støtter gensidigt op om hinanden. Forsøget har seks kerneelementer:

- Afgivelse af karakter og opfølgning
- Skoleledelsen sætter rammer for forsøget
- Lærerne drøfter karaktergivningen
- De deltagende elever inddrages
- Forældre til deltagende elever orienteres
- Skolebestyrelse og elevråd drøfter forsøget

Forsøget handler om karakterer for arbejdsindsats. Karaktergivningen er derfor i centrum i figuren nedenfor. At karaktergivningen bliver vellykket forudsætter en række andre aktiviteter, der derfor omgiver selve karaktergivningen. Disse kerneelementer består af dialog mellem skolens forskellige aktører og har blandt andet til formål at skabe en fælles forståelse for, hvad god arbejdsindsats består af. De omkringliggende kerneelementer skal bidrage til at karaktergivningen udføres så ensartet og retfærdigt som muligt på tværs af klasser og fag, og at karaktergivningen opfattes som meningsfuld og motiverende.

Figur 1: De seks kerneelementer

3.6.1 Kerneelement: **Afgivelse af karakter** og opfølgning

Afgivelse af karakter og opfølgning	<p>Lærerne afgiver karakterer for arbejdsindsats på de tidspunkter på året, hvor der gives standpunktskarakterer. Karaktererne kan også gives oftere, hvis skolen ønsker det. Skolen vil få udleveret understøttende materiale, der giver eksempler på konkrete kriterier for god arbejdsindsats og inspiration til den lokale tilpasning. Karaktererne for arbejdsindsats skal afgives skriftligt. Karakterne skal dog ikke indberettes i karakterdatabasen eller anføres på afgangsbeviset, ligesom det ikke indgår i den faglige vurdering i uddannelsesparathedsvurderingen (UPV).</p> <p>Der gives én karakter for arbejdsindsats i hvert af de fag, som en klasse deltager med i forsøget. Det er læreren i det pågældende fag, der giver karakteren.</p> <p>Skolen kan beslutte, om enkelte elever skal undtages fra karaktergivningen.</p> <p>Karaktererne i arbejdsindsats skal ledsages af en opfølgning, hvor der gives en begrundelse for karakteren. Der stilles ikke krav om format eller omfang for opfølgningen, og den kan med fordel integreres i den eksisterende praksis på skolen, eksempelvis i forbindelse med opfølgning på de øvrige karakterer, en elevsamtale, skole-hjem-samarbejdet eller lignende. Skolen kan også vælge, at karakteren skal ledsages af en skema, hvor elevens styrker og udviklingsmuligheder ift. kriterierne for arbejdsindsats er tydeliggjort.</p> <p>Det anbefales også, at skolen anvender karakterne i dialogen med forældrene som et udgangspunkt for at tale om elevernes trivsel, motivation og udviklingsmuligheder, ligesom der kan skabes en sammenhæng til meddelelsesbogen.</p> <p>Det anbefales, at skolen undervejs i forsøget er opmærksom på italesætte den nye karakter på en måde, der ikke bidrager til øget præstationspres, men som et afsæt for at adressere elevens trivsel, motivation og udviklingsmuligheder, herunder hvordan forældrene kan støtte eleven.</p>
--	---

3.6.2 Kerneelement: **Skoleledelsen** sætter rammer for forsøget

Skoleledelsen sætter rammer for forsøget	<p>Skolens ledelse er ansvarlig for at skabe de rette rammer for forsøget og tilrettelægge en proces for gennemførelsen af de øvrige kerneelementer. Ledelsen skal desuden have indblik i, hvordan forsøget skrider frem og sikre den lokale tilpasning og implementering af forsøget.</p> <p>Det er vigtigt, at ledelsen prioriterer medarbejderressourcer til at gennemføre forsøget. Ledelsen skal også beslutte og informere om, hvilke medarbejdere der skal involveres i forsøget samt hvilke klasser, der er omfattet af forsøget.</p> <p>Skoleledelsen beslutter, hvordan forsøget organiseres og forankres. Dette kan være hos skoleledelsen selv, men ledelsen kan også beslutte at forankre projektet hos en koordinator, der f.eks. kan være lærer, vejleder eller lignende. Det er væsentligt, at forsøget har en central forankring hos en leder eller en koordinator for at skabe sammenhæng på tværs af de deltagende klasser. Blandt andet er det væsentligt, at der på skoleniveau skabes fælles forståelse for, hvad arbejdsindsats betyder, og hvilke forventninger skolen har.</p> <p>Det er vigtigt, at ledelsen/koordinatoren i så god tid som muligt lægger en plan for gennemførelse af de øvrige kerneelementer. Procesplanen vil afhænge af lokale forhold på skolen samt hvor mange klasser, skolen deltager med. Den centrale forankring skal blandt andet sikre at perspektiver fra både elever, lærere, skolebestyrelsen og ledelsen så vidt muligt indgår i den lokale tilpasning af kriterierne for arbejdsindsats. Det anbefales derfor, at koordinatoren er tilstede i de fora, hvor forsøget drøftes og at udvælgelsen og tilpasningen af de lokale kriterier i praksis foretages af koordinatoren ud fra de relevante drøftelser og betragtninger.</p> <p>Uanset den valgte proces er det vigtigt, at ledelsen løbende er inddraget i indholdsmæssige beslutninger og drøftelser vedrørende forsøget for at sikre, at beslutningerne flugter med skolens generelle værdier, retning mv. Ledelsen kan eksempelvis være med til at udvælge og tilpasse de lokale kriterier for arbejdsindsats.</p> <p>Endelig bør ledelsen – uanset projektets øvrige forankring - holde sig opdateret på forsøgets status og centrale valg i forbindelse henvendelser fra forældre, forvaltning, skolebestyrelse mv. Skolelederen har også ansvaret for at orientere forvaltningen i et passende omfang.</p>
---	--

3.6.3 Kerneelement: **Lærerne** drøfter karaktergivningen

Lærerne drøfter karaktergivningen	<p>De involverede lærere skal drøfte forskellige aspekter af forsøget. Disse drøftelser sker løbende under hele forsøgsperioden og finder sted i de fora, der passer til skolens organisering og deltagelse i forsøget, f.eks. klasseteams, årgangsteams eller nye forsøgsteams.</p> <p>Lærerne skal som led i at etablere et fælles sprog og en lokal forståelse drøfte forventninger til elevernes arbejdsindsats. Lærerne kan komme med forslag til de kriterier for arbejdsindsats, som eleverne skal bedømmes på. Lærerne kan endvidere drøfte, hvordan karakteren for arbejdsindsats komplementerer og adskiller sig fra de faglige karakterer, og hvordan fokus på elevens faglighed fortsat fastholdes.</p> <p>Lærerne skal også drøfte, hvordan de bedst introducerer eleverne for forsøget, og hvordan elevernes perspektiver inddrages. Eksempelvis skal det besluttes, om elevinddragelsen skal ske separat i hvert af forsøgets fag, eller om der skal tages en samlet drøftelse på tværs af fag, hvor de relevante lærere deltager. Det anbefales dog, at alle lærere, som skal give karakter for arbejdsindsats, har en opfølgende dialog med eleverne om forventningerne i netop deres fag således, at forventningerne gøres så tydelige og konkrete som muligt.</p> <p>Lærerne skal ligeledes drøfte, hvordan de i undervisningen kan understøtte elever i at levere en god arbejdsindsats og evt. forbedre sig. Det er ikke et krav, at eleverne skal arbejde med selvevaluering, men lærergruppen kan beslutte at gøre brug af det, eksempelvis som afsæt for at etablere et fælles sprog med eleverne eller understøtte deres refleksion.</p> <p>Lærerne skal også sammen med ledelsen afklare, hvordan der skal følges op på karaktergivningen, herunder om karakteren skal ledsages af et bedømmelseskema eller lignende.</p> <p>Endelig skal lærerne drøfte selve karaktergivning, herunder hvordan elever med eventuelle diagnoser eller særlig sårbarhed, der kan have betydning for deres arbejdsindsats, skal bedømmes, således at der så vidt muligt bliver taget ensartede hensyn på tværs af fag. Det anbefales, at lærergruppen sparrer med hinanden om karaktergivningen i løbet af forsøgsperioden og eksempelvis udveksler erfaringer under eller efter den første karaktergivning og opfølgning.</p>
--	---

3.6.4 Kerneelement: **De deltagende elever** inddrages

De deltagende elever inddrages	<p>I starten af skoleåret skal lærerne informere eleverne i de deltagende klasser om forsøget og dets formål. Lærerne skal også drøfte forventningerne til arbejdsindsats med eleverne, og eleverne skal have indflydelse på bedømmelseskriterierne. Eleverne skal også orienteres om de evalueringsaktiviteter, som eleverne skal deltage i som led i forsøget.</p> <p>Inddragelsen forventes at være afgørende for elevernes opbakning til forsøget, herunder at de finder kriterierne rimelige og kan se værdien i en god arbejdsindsats. Elevinddragelsen skal også være med til at gøre det tydeligt for eleverne, hvad de bedømmes på og hvilke forventninger, der er til dem. Ligeledes er det vigtigt, at eleverne har kendskab til forsøget og eksempelvis ved, at karaktererne ikke kommer på afgangsbrevet og ikke får betydning for deres optagelse på ungdomsuddannelse.</p> <p>Lærerne præsenterer også eleverne for de modeller/skabeloner for bedømmelse af arbejdsindsats, som skolen har valgt at anvende, samt hvordan der vil blive fulgt op på karaktergivningen.</p> <p>I løbet af hele forsøgsperioden skal der løbende sættes fokus på forventningerne til elevernes arbejdsindsats og på at skabe et fælles sprog omkring arbejdsindsats. Det er ikke et krav, at undervisningen tilrettelægges særligt for at fremme eller bedømme elevernes arbejdsindsats. Dog bør skolen være opmærksom på at skabe eller vedligeholde gode rammer for, at eleverne kan gøre det, der forventes af dem i forhold til arbejdsindsats.</p>
---------------------------------------	---

3.6.5 Kerneelement: **Forældre til deltagende elever** orienteres

Forældre til deltagende elever orienteres	<p>Samtidig med at eleverne præsenteres for forsøget sendes en skriftlig orientering om forsøget til deres forældre. Formålet er at give forældrene indsigt i forsøgets formål og den nye bedømmelsesform. Forældrene orienteres også om de evalueringsaktiviteter, der er knyttet til forsøget. Skolen beslutter, om det er skoleledelsen, koordinatoren eller én af klassens lærere, der er afsender på orienteringen.</p> <p>Forældrene skal også orienteres om rammerne for forsøget, f.eks. at karakteren ikke kommer på afgangsbrevet og ikke har betydning for elevens optagelse på ungdomsuddannelse.</p> <p>Forældrene skal som udgangspunkt ikke inddrages i den lokale tilpasning, da forældreinddragelsen sker gennem skolebestyrelsen. Det skal dog være tydeligt for forældrene, hvor de kan rette henvende ved spørgsmål mv. Det er op til den enkelte skole, om de skriftlige orienteringer skal følges op af et forældremøde eller lignende.</p> <p>Endelig anbefales det, at elevens arbejdsindsats også drøftes i forbindelse med skole-hjem-samarbejdet som en del af opfølgningen på karaktergivningen.</p>
--	--

3.6.6 Kerneelement: **Skolebestyrelse og elevråd** drøfter forsøget

Skolebestyrelse og elevråd drøfter forsøget	<p>Forud for skolens tilmelding til forsøget har skoleledelsen sikret sig skolebestyrelsens opbakning. Senest ved skoleårets første skolebestyrelsesmøde orienteres skolebestyrelsen om skolens deltagelse i forsøget samt formålet, rammerne og indholdet i forsøget. Skolebestyrelsen skal herefter periodisk orienteres om status på forsøget, og kan når det er relevant, blive inddraget i beslutninger vedrørende forsøget. Eksempelvis bør skolebestyrelsen inddrages i den lokale tilpasning af kriterierne ved at drøfte det på et bestyrelsesmøde.</p> <p>Forsøgets koordinator aftaler desuden med elevrådsformanden om elevrådet skal inddrages og orienteres særskilt på elevrådsmøder, eller om denne inddragelse skal ske gennem skolebestyrelsen, hvor elevrådet også er repræsenteret.</p>
---	---

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET